

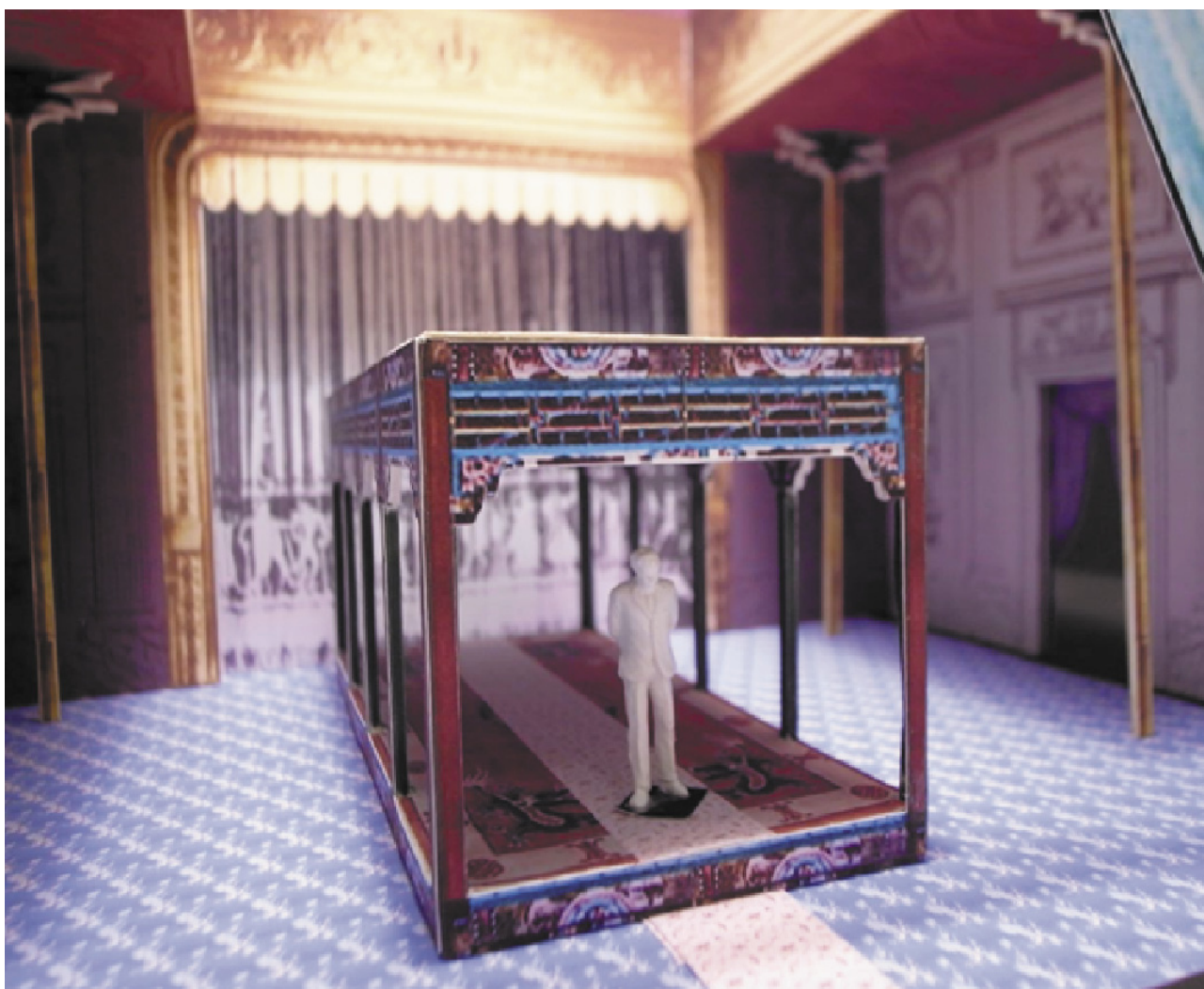

Studiehæfte

Det Kongelige Teater

Stuk

Sæson 2008/09, 30. jan. - 21. april.

Målgruppe: Gymnasiet og HF

Indhold

Stuk, forfald og byplanlægning	s. 3
Frank Castorf	s. 6
Castorfs briller – og dekonstruktivismen som læsemåde	s. 7
Øvelse med Castorfs briller	s. 9
Spørgsmål til efterbehandling	s. 9

Skolebilletter

Skolebilletter til 40 kr. kan bestilles til alle de spille-
dage, der er markeret som skoleforestillinger.
Se www.kglteater.dk for datoer.

Der skal bestilles min. 10 billetter for at opnå
skolerabat.

Skolebilletter kan bestilles via formularen på
www.kglteater.dk

Skolerabatten omfatter: Børnehaver, fritidshjem,
SFO'er, fritidsklubber, folkeskoler, ungdomsskoler,
privat- og friskoler, gymnasier, HF-studier, handels-
skoler og øvrige anerkendte ungdomsuddannelser.

U30

Ønsker I billetter til spille dage udenfor de udvalgte
skoleforestillinger, kan der bestilles U30-billetter.
U30-billetter giver 65% rabat i forhold til løssalg-
prisen.

U30-billetter kan bestilles af alle under 30 år.
For hver 10 bestilte U30-billetter kan der bestilles
1 lærerbillet.

U30-billetter kan bestilles via
www.kglteater.dk og www.billetnet.dk

Medvirkende skuespillere

Jens Albinus, Ernesto Piga Carbone,
Helle Fagralid, Peter Gilsfort, Paul
Hüttel, Birthe Neumann, Tammi Øst
m.fl.

Introduktion

København er ramt af feber. Nye bygnin-
ger rejses, nye kvarterer indvies, her kan
laves formuer. Og over det hele svømmer
et borgerskab, som fornøjer sig i selskaber
og drømme om en gylden fremtid. Således
optændt indlader Herluf Berg sig på et even-
tyr som chef for teatret Victoria, for nu skal
København gøres til en europæisk storstad.
Det gør mindre, at der ikke er andet end for-
løjet humbug at sætte på scenen, for det er
nu-nu-nu, der skal handles!

Frank Castorf, en af Europas mest spæn-
dende iscenesættere, instruerer her for før-
ste gang i Danmark og gør *Stuk* til et skån-
selsløst dobbeltblik på den danske selvfor-
ståelse.

Dette undervisningsmateriale kan bruges
som indgangsvinkel til et fagsamarbejde
mellem blandt andet dansk, historie, sam-
fundsfag og drama, og det kan indgå både
som forberedelse til forestillingen og som
efterbehandling heraf.

God fornøjelse med forestillingen – her i
hæftet såvel som i teatret!

Stuk, forfald og byplanlægning

Udenfor Modebutikkerne, hvor de første Vintermodeller prangede under Gassens Lys, kom man slet ikke frem og ved hvert femte Hus stoppedes den hele Strøm af Plankeværker foran Huse, som var under Ombygning, saa alle maatte ud at gaa Gaasegang paa de smalle Bræddebøer, der var lagt frem over Rendestenen.

Svært, saa vi bygger Facader, sagde Berg, der i den skiftende Belysning sad og saa ud over Fortovsstrømmens mange hoveder.

– Vi kalker vore Grave, sagde Lange.

(Stuk af Herman Bang, s. 5-6;
5. udgave 2004, Gyldendal)

Det er en foretagsom tid, som Herman Bang (1857-1912) tager os med ind i. 1880'ernes København summer af liv, og nye bygninger, forretninger og teatre skyder op over det hele. Forretningerne bugner

af varer, teatrene sætter storslåede forestillinger op, og overalt er stemningen munter og optimistisk. Deres kære København skal være en storstad på linje med Paris og Wien.

Men man fornemmer samtidigt, at noget er galt. Som Lange i ovenstående citat siger om byggeriet: „Vi kalker vores grave“. Det hele er kun facade og stuk. Det er pynt, for inde bagved gemmer forfaldet sig – både i huse og i forretninger. Og det ydre, husenes facader og storbyens glimmer, er kun projektioner af den menneskelige tilstand. For også menneskene er i forfald. De prangende og gyldne facader er jo netop kun facader og fortæller intet om det, der egentlig ligger bag ved. Falskheden gennemsyrrer alting. Marmorstatuerne er ikke af marmor, men kun af gips, og egetræsdøren er kun malet, så den ligner egetræ. Og på samme måde imiterer menneskene blot livet og følelser. De er blevet alt for optagede af den umiddelbare nydelse af overfladen og glemmer dybden. Alting er stuk.

Da Herman Bang selv ankom til København i 1875, var han ellers fuld af begejstring for hovedstadens liv og udvikling. Han skrev flere artikler til blandt andet *Nationaltidende*, hvor han priste storbyens glans og dens bygherrer. Bang elskede storbyens mondæne liv, udgav sig ofte for at være adelig – uden at have den mindste dråbe blå blod i årerne – og brugte langt flere penge, end han havde. Men lige om hjørnet truede også fallit, social eksklusion og økonomisk bedrag.

Romanen *Stuk* bliver en meget præcis skildring af Bangs egne oplevelser i den danske hovedstad. Romanens personer og steder har Bang hentet direkte ud af sine omgivelser. Herluf Berg er Herman Bang. Victoria Teatret er det daværende Dagmar-teater, og bygherre Martens er virkelighedens berømte bygherre Hellig-Hansen. Og ligesom skildringen af Herluf Berg er en selvbiografisk skildring, kan man med Københavns skæbne også følge Herman Bangs egen skæbne. Da han i 1887 skriver *Stuk*, sidder han i Prag, hvor han er søgt til efter flere ubehagelige oplevelser i Danmark.

Falskheden rammer ikke mindst Bang i 1883, da det forlag, der udgiver hans bøger, går konkurs. Under politiundersøgelserne kommer det frem, at forlaget i kælderens har trykt falske pengesedler. Allerede ved udgivelsen af sin første roman *Haabløse Slægter*

i 1880 får Bang en fornemmelse af dobbeltmoralen og falskheden. Bogen bliver konfiskeret af politiet med anklager om brud på sædeligheden. Romanen indeholdt skildringen af et udenomsægteskabeligt forhold mellem en ung mand og en ældre kvinde, hvilket i offentlighedens øjne var yderst anstødeligt. Ikke desto mindre var bogens første oplag allerede blevet revet ned fra hylderne, inden politiet kunne nå at konfiskere dem – og Bangs roman nåede alligevel ud til en del læsere.

Denne vekslen mellem at være elsket og foragtet fulgte Bang gennem hele hans liv. Avisernes karikaturtegnere elskede at portrættere den altid farverige, excentriske og homoseksuelle Herman Bang. En opmærksomhed, som Bang både elskede og hadede.

Bangs skildring af 1880'ernes København brændte sig ikke fast i datidens litterære kredse. Alligevel står den i dag som en klassiker og en af epokens mest berigende billeder af tiden. Dette skyldes ikke mindst Bangs evne til at beskrive. Hans beskrivelser er sansemættede, og nuancer bliver trukket frem på en måde, så rummene og personerne står levende frem for os. Det er også vigtigt at bide mærke i, at Bang beskriver, men ikke forklarer. Han lægger sig hermed i den impressionistiske stil, som prægede tiden både inden for litteratur, musik og billedkunst. Han skildrer enkelte episoder og små, sansemættede detaljer uden at brede beskrivelserne ud til et fuldt panorama-billede.

Hvad ville Herman Bang mon så skrive om det nutidige københavnske byliv? Hvordan står det til med København i dag? Der bygges igen på livet løs, helt nye kvarterer opstår, og byplanlægning er et politisk varmt emne. Tager man en tur rundt i byen – f.eks. på Islands Brygge, som ligger lige uden for mine vinduer – kan man næsten fornemme et Herman Bangsk ekko runge gennem de brede, nyanlagte gader og byggerier. Nogle er allerede beboede, men også mange står tomme og ensomme hen. København vil stadig være en storby – mon den husker at få sjælen med denne gang?

Kilder/læs mere

Herman Bang: *Stuk*; 5. udgave 2004, Gyldendal

Iben Holk: *Stuk*; Litteratursiden.dk

Olav Harsløf: *Omkring Stuk*; 1977, Reitzels Forlag

Herman Bang - mester i iscenesættelse

Herman Bang elskede scenen. Gennem romanen *Stuk*, som er en delvist selvbiografisk skildring, får han sat både sig selv og sin samtid i scene. Og iscenesættelsen og teatret, som medie og sted, fortsatte med at optage Bang gennem hele hans liv: Han skrev skuespil, hvoraf flere blandt andet opføres på Det Kongelige Teater. Han forsøgte også selv at blive skuespiller, men måtte opgive drømmen, da han blev afvist ved optagelsesprøverne. Hele hans fremtræden i det københavnske byliv emmede af iscenesættelse.

Herman Bang var ikke mindst fascineret af teatret som sted. Teatret indgår som en vigtig del af hans skildringer. I *Stuk* ikke mindst. Hele stukkeriet – falskheden – kommer i særdeleshed frem i bogens første del i hans beskrivelser af Victoria-teatrets fantastiske kulisser. De er prangende og forførende. Faktisk er de så smukke, at damerne i teatret spørger efter mønstre på puderne – for sådan nogle vil de også have derhjemme. Kulisserne og imitationerne flyder så at sige ud i virkeligheden udenfor.

Frank Castorf

Et møde med instruktøren Frank Castorfs univers er absolut ikke nemt. Hvis man regner med at læne sig mageligt tilbage i sædet og lade en afrundet fortælling glide frem på scenen foran øjnene på sig – tager man fejl. Det kan være nødvendigt at sætte sig helt ud på kanten af stolesædet for at følge med. Men hvis man gør det, kan man også finde kringelkroge og sidestykker i en litterær klassiker som *Stuk*, som man slet ikke anede fandtes.

Castorf er absolut ikke berømt for at stryge sit publikum med hårene. Derimod er han berømt for at tage litterære klassikere under behandling – om det så er en kærlig behandling eller mishandling er stadig et stridspunkt blandt både teateranmeldere, i den litterære verden og hos teaterpublikummet. For Castorf bryder alting op i småstykker. Og i stedet for at samle småstykkerne til et nyt, samlet billede viser han småstykkerne frem i en fragmenteret form – og ofte blander han også andre, helt fremmede stumper ind.

Castorf beskyldes tit for, at han med sine eksperimenter beskæftiger sig mere med teatret end med virkeligheden. Men virkeligheden er skam i højeste grad vigtig for Castorf. I Castorfs øjne er forskellen mellem de to nemlig slet ikke så stor. Det, vi kalder virkeligheden, kan ses som én lang iscenesættelse. Den iscenesættelse af virkeligheden, som sker via medier og andet, drager Castorf ofte direkte ind i sine forestillinger. Skuespillerne gemmer sig eksempelvis i kulisserne og bliver i stedet vist på stor-skærme – virkeligheden bliver vinklet. Netop fordi de elektroniske medier spiller en så vigtig rolle for det moderne menneske, må de også spille en rolle på scenen. For Castorf vil have et samtidssvarende teater, og ikke et museumsteater. Castorf vil have forestillinger, der fortæller noget om rigtige, nutidige mennesker, og ikke om hvordan det var at være menneske i slutningen af 1800-tallet.

At få publikum op af stolene og gøre afstanden mellem publikum og scene så lille som muligt, er et af Castorfs helt klare mål. Han hiver fat i os ved at provokere og eksperimentere, og han piner os ved at gøre præcis det modsatte af, hvad vi regner med. Han er blandt andet kendt for at lade en fortælling gå nærmest helt i stå, netop dér, hvor den klassiske fortælling normalt ville sætte tempoet op. Skuespillerne lægger sig simpelthen ned og sover. Situationen er så meget ude af den almindelige form, at det kan virke tankevækkende ubærligt.

Hvordan Castorfs arbejde med *Stuk* former sig, må vi vente med at se til premieren. Men det bliver ikke et formstøbt produkt – for teatereksperimenterne kan ændre sig hele tiden. Castorfs kardinaldyd er, at der netop ingen garantier må være for, at aftenens forestilling bliver den samme hver aften. Og det er lige præcis dér, hvor teatret kommer til sin fineste ret – ved at være levende.

Litteratur/læs mere:

Jannicke Branth: *Frank Castorf – den magiske klassiker-mishandler*.

Artikel i Teater Et, nr. 75, september 1995

Solveig Gade: *Opgør med teatermuseet* – interview med Carl Hegemann

Alette Scavenius (red): *Gyldendals Teaterleksikon*
Gyldendal, 2007

Fakta om Frank Castorf

Frank Castorf er født i 1951 i Berlin.

Castorf levede i Østberlin i mange år. Her arbejdede han blandt andet for De Østtyske Rigsbaner og har været i det østtyske militær.

Sidenhen læste han teatervidenskab på det østtyske Humboldt Universitet.

Han har siden 1992 været teaterchef for Volksbühne Berlin, og under hans ledelse har teatret opnået en kultlignende status pga. det eksperimenterende teaterarbejde.

Han har som gæsteinstruktør besøgt blandt andet Wien, Paris, Stockholm og nu København.

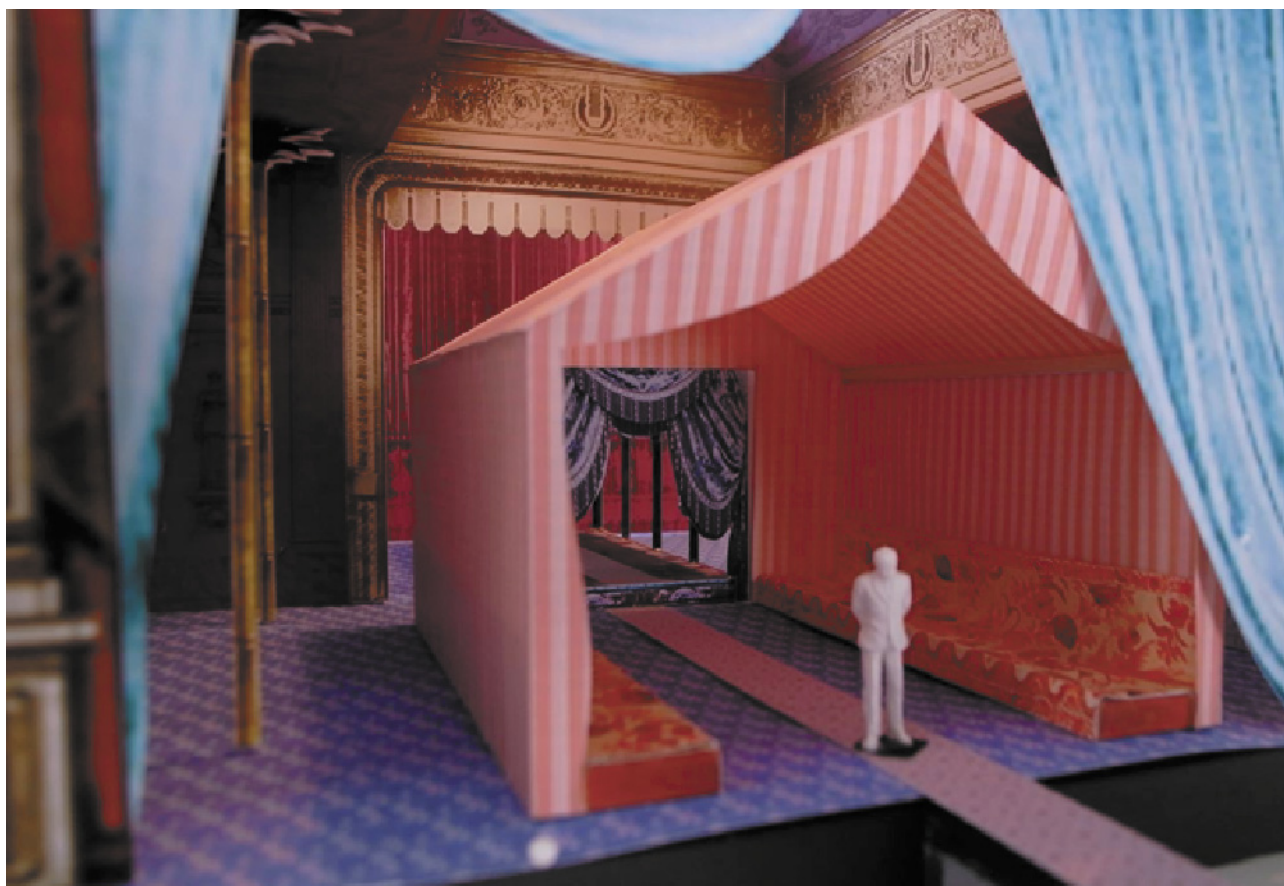
Castorfs briller – og dekonstruktivismen som læsemåde

Frank Castorfs måde at gå til en litterær klassiker som *Stuk* på bliver oftest sammenstillet med den litteraturteoretiske retning *dekonstruktivismen*. Dekonstruktivismen som litteraturteori har haft stor indflydelse på den måde, man har kigget på litteratur på siden 1990'erne. Dekonstruktivismen har stærke bånd til den franske filosof Jacques Derrida, og den har meget tydelige fællestræk med den omfattende postmodernisme.

Lad os indledningsvis fastslå, hvad en litteraturteori er. En litteraturteori er en bestemt måde at gå til en tekst på – en bestemt måde at tolke en tekst på. Der findes mange forskellige litteraturteoretiske retninger. Man kan sige, at en litteraturteori er et bestemt par briller, som man tager på, når man læser teksten. Og en bestemt tekst kan kigges på gennem flere forskellige briller. Brillerne bestemmer, hvordan man ser på teksten, og hvad man tillægger betydning.

På linje med postmodernismen generelt gør dekonstruktivismen op med idéen om en endegyldig sandhed eller løsning. Der er derimod mange løsninger. Derfor er der heller ikke kun én korrekt måde at læse en tekst på. Og derfor er der heller ikke én korrekt måde at forstå en tekst på. Derimod kan en tekst læses på mange måder. Med dekonstruktivismen hedder det derfor heller ikke mere en tolkning, men en læsning. Tekstens betydning ligger heller ikke nødvendigvis i selve teksten. Man må kigge ind bag teksten. Man må så at sige kigge mellem linjerne.

I den dekonstruktive teori ligger der derfor også et meget vigtigt fokus på læseren. For det er først i mødet med læseren, at fortællingen bliver sat i vinkel. Det er i læserens forventninger til og i selve læsningen af fortællingen, at den kommer til live. Man kan næsten sige, at det er læseren, der bestemmer bogens indhold. Det er læserens egen personlige læsning af værket, der er i fokus. Man kan sige, at

læsningen bliver en kreativ proces i sig selv. Inden for teaterets rammer bliver inddragelsen af læseren til en inddragelse af tilskueren. Værket – skuespillet – bliver først til i mødet mellem skuespiller og tilskuer. Hvilket jo ikke mindst kræver, at skuespillerne er 100 % til stede på scenen.

Set med dekonstruktionens briller kan man heller ikke isolere teksten eller værket fra dets omgivelser. Man kan sige, at for at se hele billedet er det set med dekonstruktivismens briller nødvendigt også at kigge på rammen. I og for sig er det jo netop rammen, der sørger for, at billedet kan eksistere. Set gennem dekonstruktivismens briller er det derfor lige så vigtigt at kigge på den virkelighed, som omgiver værket. Hvad er det for politiske forhold, økonomiske forhold eller evt. menneskelige forhold, der eksisterer rundt om værket?

Fire vigtige funktioner i Castorfs briller

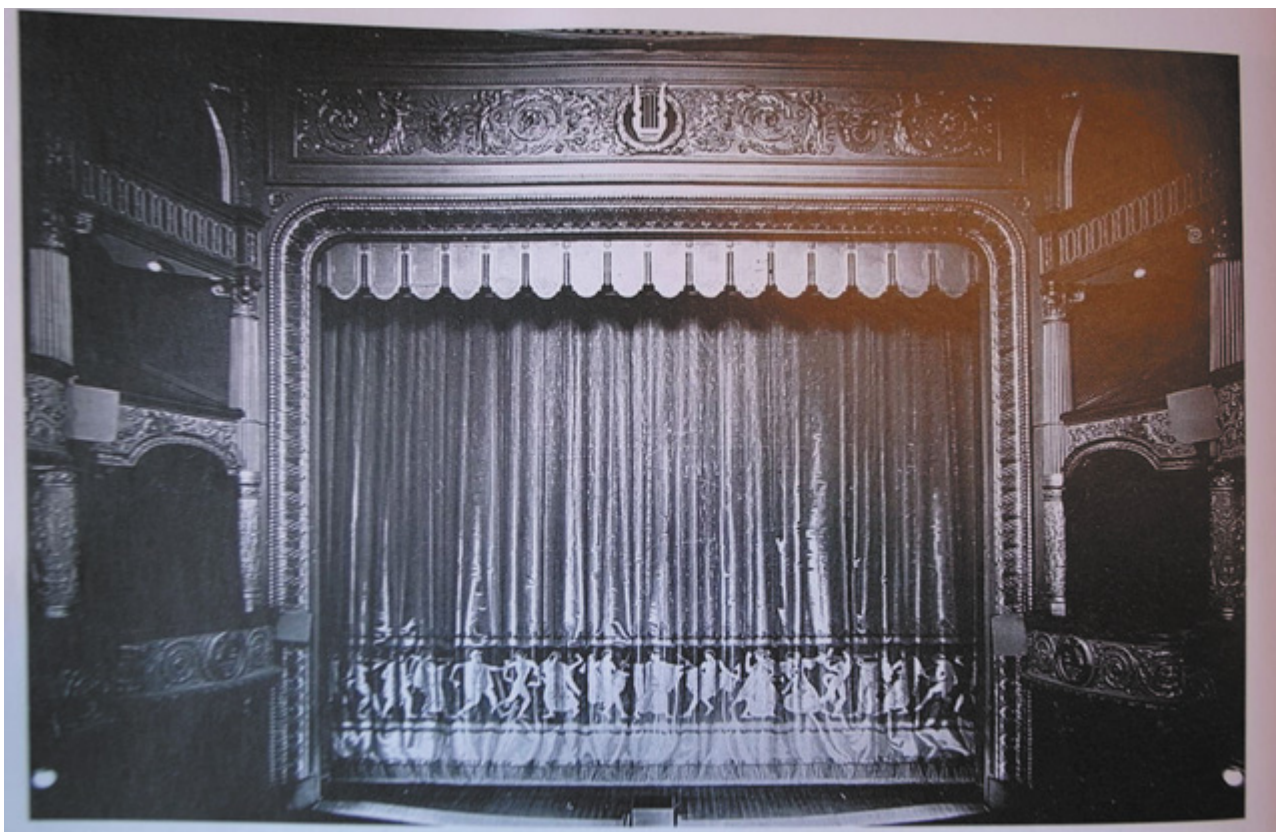
- Læserens eller tilskuerens forståelse er altafgørende
- Rammerne, som værket er indlejret i, er lige så vigtige. Derfor kan det være vigtigt at inddrage elementer fra den virkelighed, som omgiver værket.
- Læserens blik kan gøre, at enkelte detaljer drages frem på bekostning af andre.
- Fortællingens forløb er ikke en ramme i sig selv.

Kilder/læs mere:

Pil Dahlerup: *Dekonstruktion – 90'ernes litteraturteori*
Gyldendal, 1991

Tania Ørum (red): *Til værks – dekonstruktion som læse-
måde*. Tiderne skifter, 1994

J. Fibiger m.fl. (red): *Litteraturens tilgange*
Gads Forlag, 2001

Øvelse med Castorfs briller

Nu skal I selv prøve kræfter med den dekonstruktivistiske tilgang til en fortælling. I kan enten gøre det med tekst eller med foto.

Tekst

- I skal arbejde sammen to og to. Først skal I hver især skrive en sammenhængende fortælling om jer selv. Hvem er du? Hvor kommer du fra? Hvor er du på vej hen?
- Derefter bytter I tekster. Nu skal I læse den andens tekst igennem. Og under læsningen skal I tage Castorfs briller på.
- Omform derefter teksten, som du som læser ser den. Du må flytte, klippe, tilføje materiale udefra og slette passager.

Billede/foto

- I skal arbejde sammen to og to. I tager hver især et billede af den anden. Personen på billedet skal selv være med til at udvælge billederne – vedkommende skal synes, at det er billeder, der passer på ham/hende som person.
- Derefter skal I arbejde hver for sig med den andens billeder. I skal tage de dekonstruktivistiske briller på. Hvordan vælger du at se personen? Måske sætter du fokus på nogle helt andre ting ved personen? Måske er det aktuelt at inddrage noget fra personens omgivelser? Måske er der nogle detaljer, der fænger dig?
- Saml et nyt billede af personen. I kan gøre det enten i papirform eller via billedbehandlingsprogrammer på computeren.
- Fælles afrunding af arbejdet: Hvorfor har I valgt, som I har? Hvordan synes I selv, at den andens billede/skildring af jer er blevet? Kan I genkende jer selv? Hvordan er det at se sig selv fra denne vinkel?

Spørgsmål til efterbehandling

- Hvad syntes du om forestillingen? Hvorfor?
- Var der nogle elementer i forestillingen, som du specielt lagde mærke til? Hvorfor? Gjorde disse elementer noget ved din samlede oplevelse af forestillingen?
- Hvordan oplevede du skildringen af København?
- Hvordan oplevede du skildringen af personerne i stykket?
- Hvordan forholder forestillingen sig til Herman Bangs skildring?
- Hvad fortæller forestillingen om vores moderne liv?

Det Kongelige Teater

© Det Kongelige Teater og Skoletjenesten 2009

Isenesættelse:
Frans Castorf

Scenografi og kostumer:
Christian Friedländer

Billedmateriale: Scene-modeller samt inspirationsmateriale fra scenograf Christian Friedländer

Tekst i dette materiale:
Ulla Hahn Ranmar/
Skoletjenesten

Layout: Kristin Wiborg/
Skoletjenesten

DKTundervisning

- Hvordan lyder en tenor?
- Hvad koster Det Kongelige Teater?
- Hvilket skuespil har været spillet flest gange?
- Hvad laver en balletdanser inden en forestilling?

Få svar på disse og mange andre spørgsmål på DKTundervisning.

Et 360 graders site til brug i undervisningen.

Du finder DKTundervisning på www.kglteater.dk/skoler eller

www.skoletjenesten.dk/sider/Undervisningsmateriale

Det Kongelige Teater

Skoletjenesten

Skuespil

Opera

Ballet

Opgaver og spil

Bag tæppet

Om Det Kongelige Teater

Studie-materiale

Info

Pædagogiske tilbud

Velkommen til DKT undervisning.

DKT undervisning er et web-site, som henvender sig til børn og unge, der vil vide mere om Det Kongelige Teater.

DKT undervisning er lavet i et samarbejde mellem Skoletjenesten og Det Kongelige Teater.

Ved hjælp af cirklen til venstre kan du navigere rundt i DKT undervisning.

Klik på et af punkterne for at komme i gang.